

סקירה משפטית

יוני 2020

מגפת הקורונה העולמית פקדה את מדינת ישראל ויצרה אתגרים משמעותיים במגוון תחומי החיים. על אזרחי המדינה הוטלו מגבלות תנועה ועיסוק חמורות, שלא ידענו מעולם. לשם כך, הממשלה התקינה תקנות לשעת חירום – בשאיפה למנוע את התפשטות הנגיף ולהגן על בריאות הציבור. בד בבד נשמעה ביקורת ציבורית אודות שימוש נרחב מדי בסמכויות חירום, ללא פיקוח פרלמנטרי הולם, ולעיתים מתוך פגיעה בלתי מידתית בזכויות חוקתיות. המתח המובנה בהתנגשות בין זכויות לאינטרסים חברתיים איננו חדש למשפט. הוא לחם חוקו. השאלה היא תמיד מהי נקודת האיזון האופטימלית, שאינה שוחקת את זכויות הפרט מעבר לנדרש לצורך הגנה על אינטרס חברתי ראוי. סעיף 39 לחוק יסוד: הממשלה קובע, כי אין להתקין תקנות לשעת חירום "אלא במידה שמצב החירום מחייב זאת" (ס"ק ה'). לצד דרישת המידתיות, שאלת ה"איך" חשובה לא פחות: דיון פרלמנטרי בתקנות לשעת חירום הוא משמעותי, משום שהוא מאפשר בקרה ופיקוח. גם משך הזמן, המוגבל מכוח חוק היסוד לשלושה חדשים – חשוב על מנת שלא להפוך תקנות חירום לשגרה. במיוחד בשעה זו – בה הממשלה הפכה למעשה למחוקק המשפיע על שרשי החיים שלנו – חשובה השמירה על הגישה לערכאות. ואמנם, בית המשפט הגבוה לצדק נדרש לאחרונה לעתירות שונות בענין "תקנות הקורונה". בהלכה חדשה וחשובה שתיסקר להלן, בענין **שחר בן מאיר נ' ראש הממשלה**, נפסק כי הפעלת שירות הביטחון הכללי כדי לעקוב אחר אזרחים חולי קורונה, היא בבחינת הסדר ראשוני שיש לעגן בחוק.

זה עתה, בחודש מאי החולף, הממשלה פרסמה תזכיר המציע לעגן בחוק ראשי את סמכויות הממשלה "להתקין תקנות לשם הגבלות פעילות על האוכלוסייה במרחב הפרטי והציבורי במגוון תחומי החיים" ([תזכיר חוק זכויות מיוחדות להתמודדות עם נגיף הקורונה החדש \(הוראת שעה\), התש"ף-2020](#)). מדובר בהוראת-שעה שתוקפה המוצע הוא עד 31 מרס 2021. תנאי להפעלת הסמכות הוא הכרזת ממשלה על מצב חירום להתמודדות עם נגיף הקורונה. הסמכויות לפי התזכיר הן נרחבות, לרבות בקשר עם פעילות של מקומות עבודה, תחבורה ובתי עסק, מוסדות חינוך ואירועים. מטרה מוצהרת של החוק המוצע היא לאפשר הסדרה ארוכת טווח של תקנות לשעת חירום, שאינה כפופה לסד הזמן שבסעיף 39 לחוק יסוד: הממשלה. בעת פרסום הסקירה, התזכיר הנ"ל גובש לכלל טיוטת הצעת חוק [הצעת חוק סמכויות מיוחדות להתמודדות עם נגיף הקורונה החדש (הוראת שעה), התש"ף-2020]. לפי המוצע, הממשלה תהא רשאית להכריז על מצב חירום בשל נגיף הקורונה. בתקופת ההכרזה, הממשלה תהא רשאית להתקין תקנות להגבלת הפעילות במרחב הפרטי, הציבורי, במקומות עבודה ובבתי עסק, בפעילות של מתן שירותים, אירועים, מוסדות חינוך, רווחה, תחבורה ועוד. ראש הממשלה הוא הממונה על ביצוע החוק המוצע. תוקף החוק נקבע ליום 31.3.2021. רגולציה לשעת חירום מהסוג המוצע מעוררת חשש להשגרה של החירום. החשש הוא שהממשלה תהפוך לגוף מחוקק עיקרי במגוון תחומי החיים, חלף הכנסת. ואילו האזרחים, הם יסתגלו אט אט לצעדים חודרניים מטיבם, הן במישור הפגיעה הנמשכת בזכויות הפרט, והן במישור שחיקתה של הפרדת הרשויות.

לצד ענייני קורונה, הסקירה עוסקת במגוון תחומים. נטפל בשאלה של "רגולציה בהתכתבות"; נתבונן שוב בפרשנות חוזים; נבחן את התקדמות הדין בפונדקאות לזוגות חד-מיניים; נציג החלטות שיפוטיות שניתנו לאחרונה בידי תחרות, ובתוך כך פסק-דין של כב' השופט ג' גונטובניק במתח שבין פטנטים לתחרות; נתבונן על מהלכים רגולטוריים בשוק החשמל ובמשקל המזון, ועוד.

אני מודה לעו"ד ליטל פילר, העוזרת המשפטית של מרכז חת לחקר התחרות והרגולציה. תודה לעמיתי המחקר הצעירים: מור קיפר, מייק חנוכוביץ, אילון גולדברג, נועה זריהן, ספיר אביטבול ויובל כהן. תודה רבה למיכל כהן יתום, מנהלת הפרויקטים של המרכז וכן לד"ר יפעת נחמיאס, חוקרת הבית.

אני מאחלת לכולמן קריאה מהנה וקיץ בריא.
השופטת בדימוס ד"ר איריס סורוקר

רגולציה בעת קורונה

חולי קורונה – במעקב?

בג"ץ 2109/20 עו"ד שחר בן מאיר נגד ראש הממשלה (26.4.2020)
ארבע עתירות הוגשו נגד החלטת הממשלה מיום 31.3.2020, להסמיך את שירות הביטחון הכללי מכוח סעיף 7(ב) (6) לחוק שירות הביטחון הכללי, התשס"ב-2002 לבצע איסוף, עיבוד ושימוש ב"מידע טכנולוגי" הנוגע לחולים מאומתים בנגיף הקורונה ולאנשים שבאו עימם במגע קרוב.

בג"ץ (מפי הנשיאה חיות ובהסכמת המשנה לנשיאה מלצר והשופט סולברג) קיבל את העתירות ופסק: סעיף 7(ב) (6) לחוק השב"כ נועד לאפשר לממשלה, באישור ועדת השירות, גמישות מסוימת ביחס להסמכת השב"כ לפעולה בנסיבות שלא נצפו מראש בעת חקיקת החוק. הרחבת פעילות השב"כ מעבר לתחומי הליבה של ביטחון שעליהם הוא מופקד, אפשרית באופן מצומצם ביותר, במקרים חריגים ונדירים בהם קיימת סכנה חמורה ומידית לאזרחי המדינה ותושביה או לסדרי המשטר במדינה, והכל תחת אמצעי ריסון ופיקוח קפדניים ובאופן זמני בלבד. עם פרוץ משבר הקורונה התקיימו תנאי המבחן בדבר קיומה של סכנה חמורה ומידית לביטחון הלאומי, נסיבות שדרשו את רתימת השב"כ לצורך מתן מענה מהיר ואפקטיבי לאתגר מניעת התפשטות הנגיף. אשר על כן, התפרצות נגיף הקורונה צולחת את המבחן שדרכו מתאפשרת, באופן חריג ונדיר, הרחבת סמכויות השב"כ מכוח סעיף 7(ב) (6) לחוק.

בנסיבות החריגות שהתקיימו ובסד הזמנים שנוצר, ההחלטה לפעול באמצעות סעיף 7(ב) (6) נעשתה בסמכות. עם זאת, מאחר ומדובר בהסדר ראשוני במהותו, ככל שיידרש המשך מעורבותו של השב"כ מעבר לתום תקופת תוקפה של החלטת הממשלה, על הממשלה לפעול לעיון הבסיס למעורבות כזו בחקיקה ראשית, שתהא זמנית ותיחקק כהוראת שעה.

לפסק הדין [לחצו כאן](#).

הגבלות מותרות

בג"ץ 2305/20 שוזפו סחר בע"מ נ' ראש הממשלה (16.4.2020)
ממשלת ישראל התקינה את תקנות שעת חירום (נגיף הקורונה החדש – הגבלת פעילות), תש"ף-2020, לצורך הגבלת המגע בין תושבי המדינה. התקנות מטילות מגבלות תנועה משמעותיות וביניהן: צמצום יציאה למרחב הציבורי והגבלת פעילויות מסחר, שירותים, ספורט, בילוי ופנאי.

העותרת טענה כי כתוצאה מהטלת המגבלות, נאלצה לסגור חנות ונגרמו לה הפסדים כלכליים. בעתירה ביקשה מבית המשפט שני סעדים חלופיים: ביטול התקנות בשל פגיעתן בזכויות יסוד לפי חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו וחוק יסוד: חופש העיסוק, ולחלופין – תיקון התקנות באופן שיותקנו בהתאם להוראות סעיפי היציבות שבחוקי היסוד, לפיהן "אין בכוחן של תקנות שעת-חירום לשנות חוק-יסוד זה, להפקיע זמנית את תקפו או לקבוע בו תנאים".

לדידה של העותרת, חוקי היסוד אוסרים על התקנת תקנות שעת חירום שיש בהן משום הפקעת תוקפם של חוקי היסוד עצמם. לטענתה, בהתקנת התקנות הממשלה הפרה את חובתה להישמע להוראות סעיפי היציבות שבחוקי היסוד, ובכך הפרה את עקרון שלטון החוק. מנגד המדינה טענה, שיש לדחות את העתירה על הסף בשל אי-עמידת העותרים בחובת מיצוי ההליכים, מאחר ולא הצביעו בעתירתם על פנייה כל שהיא למדינה שבה העלו את השגותיהם בנוגע לתקנות. לגופם של דברים טוענים

ככל שיידרש המשך הפעלת השב"כ
למעקב אחר חולי קורונה, על הממשלה
לפעול לעיון ההפעלה בחקיקה
ראשית

המשיבים, כי לא היה מקום לסמוך את העתירה על סעיפי היציבות, מאחר ועניינן של הוראות אלה בשינוי של חוקי היסוד **עצמם** באמצעות תקנות שעת חירום - ולא בפגיעה או הגבלה של הזכויות המוגנות בחוקים אלה. המדינה טענה שככל שלעותרים היו טענות בנוגע לכגיעה בזכויות המוגנות בחוקי היסוד היה עליהם להוכיח שהפגיעה אינה עומדת במבחני פסקת ההגבלה, דבר שלא נעשה על ידי העותרים.

ביהמ"ש דחה את העתירה על הסף וקבע, כי סעיפי היציבות בחוקי היסוד אינם אוסרים באופן מוחלט על שלילה או הגבלה של זכויות יסוד באמצעות תקנות שעת חירום. פגיעה כזו עשויה להיות חוקתית – וזאת כאשר היא נועדה לשרת תכלית ראויה ונעשית באופן מידתי.

לתקנות שעת חירום (נגיף הקורונה החדש – הגבלת פעילות), תש"ף-2020 [לחצו כאן](#).
לפסק הדין [לחצו כאן](#).

קורונה איננה מילת קסם

ה"פ 12741-04-20 רב בריח (08) תעשיות בע"מ נ' פ.ל.א.ר. נהול נכסים בע"מ ואח'. בחודש אפריל האחרון, בית משפט השלום בתל-אביב-יפו דחה בקשה למתן צו ארעי שיאסור בקשת מימוש ערבות בגין אי תשלום דמי שכירות בעת משבר מגפת הקורונה.

חב' רב בריח תעשיות בע"מ שכרה נכס מחברת פ.ל.א.ר. ניהול נכסים בע"מ. בשל משבר הקורונה, חברת רב בריח נקלעה לקשיים כלכליים וכתוצאה מכך לא שילמה לחברת פ.ל.א.ר. את דמי השכירות בגין הנכס המושכר. בהתאם להוראות החוזה שנחתם בין הצדדים, הודיעה פ.ל.א.ר. לרב בריח על כוונתה לממש את הערבות הבנקאית שהופקדה להבטחת תשלומי השכירות.

רב בריח ביקשה מחברת פ.ל.א.ר. לדחות את תשלומי השכירות בגין החודשים אפריל ומאי ולשלםם בפריסה במהלך החודשים יוני – אוקטובר 2020. המשכירה התנגדה לבקשה. עקב סירוב המשכירה לפריסת תשלומי השכירות ובשל הודעתה על מימוש הערבות, פנתה רב בריח לבית המשפט בבקשה למתן צו ארעי שיאסור על המשכירה לממש את הערבות הבנקאית. לטענת רב בריח, משבר הקורונה פגע בפגיעה כלכלית קשה בתזרים הכספי של החברה ולכן היא אינה יכולה לעמוד בתשלומים הקבועים בחוזה. רב בריח טענה, כי משבר הקורונה מהווה סיכול חוזה לפי סעיף 18 לחוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), תשל"א-1970.

בתשובתה לבקשה למתן צו ארעי, טענה המשכירה, כי דמי השכירות מחברת רב בריח משמשים את המשכירה לצורך תשלום משכנתא על הנכס וכי ייגרם לה נזק רב בשל אי התשלום.

בית המשפט דחה את הבקשה לצו ארעי וקבע, כי "קורונה אינה מילת קסם" - חברת רב בריח לא הרימה את הנטל ולא הוכיחה כי הנזק שלה עולה על נזקה של החברה המשכירה. בנוסף, חברת רב בריח לא הוכיחה כי חילוט הערבות על ידי המשכירה מהווה התנהלות בחוסר תום לב. שכן לפי תשובתה כספי השכירות נועדו לצורך תשלום משכנתא הרובצת על המושכר.

בית המשפט קבע שככל שיתברר, במסגרת הדיון בתביעה, שהמשכירה פעלה בחוסר תום לב, תוכל רב בריח לתבוע את הנזקים שנגרמו לה בגין התנהלות זו. אולם, אין בכך כדי להכשיר את מתן הסעד הזמני המבוקש. עוד הוסיף בית המשפט כי חילוט הערבות אינו משליך על הזכויות המהותיות של הצדדים להתקשרות.

להחלטת בית משפט השלום תל-אביב – יפו [לחצו כאן](#).

סעיפי היציבות בחוקי היסוד אינם אוסרים באופן מוחלט על שלילה או הגבלה של זכויות יסוד באמצעות תקנות שעת חירום

לטענת רב בריח, משבר הקורונה פגע בפגיעה כלכלית קשה בתזרים הכספי של החברה ולכן היא אינה יכולה לעמוד בתשלומים הקבועים בחוזה

בית המשפט דחה את הבקשה לצו ארעי וקבע, כי "קורונה אינה מילת קסם" - חברת רב בריח לא הרימה את הנטל ולא הוכיחה כי הנזק שלה עולה על נזקה של החברה המשכירה

דירוג חברתי בראי הזכות לפרטיות

בסוף חודש אפריל 2020, במקביל ללחימה העולמית בהתפשטות נגיף הקורונה, הרשות להגנת הפרטיות הוציאה סקירת רקע בעניין השימוש במערכות לדירוג חברתי. מערכת הדירוג החברתי מבצעת איסוף מידע ממקורות שונים ושימוש במידע לצורך עריכת מדרג במגוון תחומי חיים. הרשות פרסמה את הסקירה כדי להצביע על השימוש בדירוג חברתי למאבק בנגיף הקורונה, ועל הפגיעה הנלווית בזכות לפרטיות.

לפי הסקירה, בשנת 2014 ממשלת סין הייתה הראשונה שהחלה לבצע תכנית לדירוג אזרחים. במסגרת התכנית נאסף מידע על אזרחים סינים באמצעות טכנולוגיות מעקב, נתוני גלישה אישיים ובחינת עמידה בנורמות חברתיות ומשפטיות של מדינת סין. חלק מהמידע נאסף באופן גם וולונטרי על ידי האזרחים, זאת מכיוון שמערכות ממשלתיות רבות פועלות בהתאם למדרג והאזרחים תוגמלו על פי דירוגם. לאחר איסוף המידע התבצע דירוג באמצעות אלגוריתמים. אזרחים שדורגו במקומות גבוהים זכו להטבות שונות כמו הנחה בתחבורה ציבורית, הטבות בהמתנה לבתי חולים ועוד. לעומת זאת, אזרחים שדורגו במקומות הנמוכים "נענשו" וסבלו ממגבלות חברתיות שונות, למשל מניעת אפשרות לרכוש כרטיסי טיסה וכרטיסי רכבת ואף מניעת רישום ילדיהם לבתי ספר נחשבים בסין. למעשה, ממשלת סין השתמשה בתכנית על מנת לתגמל אזרחים שליטתה נהגים כשורה ומטיבים עם החברה ומענישה אזרחים שלא. יש לציין, שהנורמות הסיניות קשיחות מאוד, כך למשל אזרח סיני שלא אוסף את הצרכים של כלבו עובר על נורמה חברתית חמורה מאוד דבר המשפיע על דירוגו במדרג.

עם פרוץ נגיף הקורונה בסין, הממשלה הסינית החלה להשתמש במערכת הדירוג כחלק מהכלים בלחימה בהתפשטות הנגיף. המערכת, המבוססת על טכנולוגיית בינה מלאכותית ותוכניות מעקב אחרי אזרחים ופרטיהם האישיים, דירגה את האזרחים בהתאם לרמת סיכונם להידבק במחלת הקורונה. בהתאם לדירוג, כל אזרח סיני קיבל קוד אשר השפיע על התנהלותו במרחב הציבורי.

בישראל קיימות מערכות שמדרגות אזרחים לצרכים שונים, כמו מערכת הקב"א הצבאית, דירוג במתן אשראי מכוח חוק נתוני אשראי, התשע"ו-2106 ודירוגים של הלשכה הלאומית לסטיקה לצורך השפעה על מדיניות השלטון. במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה נשקלו צעדים טכנולוגיים נוספים אשר היו צפויים לפגוע בזכות לפרטיות של אזרחי ישראל. כך נשקלה האפשרות להפעלת מערכת שתדרג את סיכויי ההידבקות של כל אזרח, בדומה למערכת שמופעלת בסין. המערכת הישראלית תאסוף מידע מתחומים נרחבים: היסטוריה רפואית, העדפה מינית, מוצא, גיל, מין, דת, מקום עבודה, עמדה פוליטית ועוד.

לשיטת הרשות לפרטיות, איסוף מידע נרחב מעין זה מהווה פגיעה קשה בזכות לפרטיות. הזכות לפרטיות היא אבן יסוד בשיטה הדמוקרטית ומעוגנת בחוק יסוד כבוד האדם וחירותו. בבסיסה עומדת הזכות של כל אדם לחיות ללא התערבות הרשות בחייו. חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 מגדיר את המונח "פגיעה בפרטיות" כבילוש או התחקות אחר אדם אחר העלולים להטרידו; מכאן שלאחר קיימת זכות לפרטיות ביחס למידע הקשור אליו. כמו כל זכות, גם הזכות לפרטיות אינה מוחלטת ובמצבים מסוימים תתאפשר הגבלת הזכות לצורך הגנה על זכויות או אינטרסים אחרים כמו בריאות הציבור.

לטעמה של הרשות להגנת הפרטיות, איסוף מידע אודות אזרחים מבלי לקבל את הסכמתם לצורך דירוג חברתי וללא מקור סמכות חוקית - מהווה פגיעה בפרטיות. לא ברור היכן ימוקם כל המידע שייאסף, כיצד יעובד ולאילו צרכים יעשו בו שימוש בעתיד. בנוסף, מכיוון שאיסוף המידע מתבצע ממקורות שונים, כלל המידע יאוחסן במערכת אחת, מה שמעלה חשש לזליגת מידע. בעיקר ככל שחברות פרטיות יהיו מעורבות באיסוף.

הרשות פרסמה את הסקירה כדי להצביע על השימוש בדירוג חברתי למאבק בנגיף הקורונה, ועל הפגיעה הנלווית בזכות לפרטיות

איסוף מידע אודות אזרחים מבלי לקבל את הסכמתם לצורך דירוג חברתי וללא מקור סמכות חוקית - מהווה פגיעה בפרטיות

חשש נוסף שהעלתה הרשות להגנת הפרטיות נובע מכך שאיסוף המידע יתבצע במערכות סמויות, ושהמדרג הסופי שיווצר יוביל לקבלת החלטות בתחומי החיים השונים של האזרחים. מדובר בהחלטות שנוגעות לאזרחים בהסתמך על מערכת סטטיסטית ומבלי שתינתן להם ההזדמנות לערער או לסנן את המידע. לדעת הרשות מדובר במדרון חלקלק, שעלול לפתוח פתח לשימוש בנתונים במקרים נוספים.

למסמך הרשות להגנת הפרטיות [לחצו כאן](#).

פרטיות בכניסה למקומות עבודה ומסחר

הרשות להגנת הפרטיות פרסמה בחודש מאי האחרון הנחיות לשמירה על הפרטיות בכניסה למקומות עבודה ומסחר, כחלק מההתמודדות עם נגיף הקורונה.

תקנות שעת חרום (נגיף הקורונה החדש – הגבלת פעילות), התש"ף-2020, מחייבות מקומות עבודה ומסחר לבדוק את הנכנסים הנמצאים תחת אחריותם, להגביל את כניסתם ולערוך תשאולים. הרשות להגנת הפרטיות מבהירה שעל מקומות עבודה ומסחר להימנע מלהשתמש במידע הנאסף במסגרת התקנות, אלא לצורך מניעת כניסה של מי שעשוי להיחשב כבעל פוטנציאל להדביק ולסכן אחרים. כל שימוש אחר במידע עלול להיחשב כפגיעה בפרטיות.

על פי סעיף 3א לתקנות, מעסיקים במקומות עבודה ומסחר מחויבים לשאול את הנכנסים שלוש שאלות שנועדו לבחון את רמת הסיכון שעלולה להיגרם לשהים במתחם:

1. האם אתה משתעל?
 2. האם חום גופך מעל 38 מעלות צלזיוס ומעלה, או האם סבלת מחום בשבוע האחרון?
 3. האם היית במגע קרוב עם חולה קורונה בשבועיים האחרונים?
- תשובה חיובית לאחת מהשאלות, תימנע כניסה למקום העבודה והמסחר.

בנוסף, סעיף 6 לתוספת השנייה לתקנות שעת חרום (הגבלת מספר העובדים במקום עבודה לשם צמצום התפשטות נגיף הקורונה החדש), תש"ף-2020, מטיל חובות על המעסיקים לתייעוד פעילותם של הפרטים בהקשרים האמורים: מקומות העבודה ינהלו רישום של מספר הפרטים השהים במקום, מספר התשאולים ומדידות החום, ומספר האנשים שלא הותרה כניסתם. עמידה בכל ההנחיות לעיל, מתנה קבלת "תו סגול".

הנחיות הרשות להגנת הפרטיות מבהירות כיצד יש ליישם את ההוראות החלות על מקומות עבודה ומסחר ומחייבות אותם לבדוק את הנכנסים בשעריהם. ההנחיות נועדו להבטיח שהפגיעה בפרטיות תהא מידתית ותעשה תוך איזון בין האינטרס של שמירה על בריאות הציבור, ובין הצורך לשמור על הזכות לפרטיות.

הרשות מבהירה כי על מקומות עבודה ומסחר:

1. להימנע ככל הניתן מהצגת שאלות נוספות הנוגעות להיבטים בריאותיים הקשורים לנגיף הקורונה, או לבקש מידע אישי אחר הנוגע אליהם (כגון: שם פרטי, מספר תעודת זהות וכן, שאלות נוספות הנוגעות למצבו הבריאותי של הפרט).
2. להימנע ככל הניתן מאיסוף ושמירת מידע אישי אודות הפרטים הנחשפים במסגרת הליך התשאול והבריור ועשוי להביא לזיהויים של פרטים אלו.
3. ככל שנעשה שימוש באמצעים טכנולוגיים למדידת חום, יש להימנע מעשיית שימוש במידע הנקלט והמעובד במסגרת בדיקה זו לכל מטרה אחרת וכן, להימנע משמירת מידע זה.

להנחיות הרשות להגנת הפרטיות [לחצו כאן](#).

הרשות להגנת הפרטיות מבהירה שעל מקומות עבודה ומסחר להימנע מלהשתמש במידע הנאסף במסגרת התקנות, אלא לצורך מניעת כניסה של מי שעשוי להיחשב כבעל פוטנציאל להדביק ולסכן אחרים

בריאים מקורונה אך סובלים מאלימות

במרץ 2020, מרכז המחקר והמידע של הכנסת פרסם דו"ח המתאר תופעה מצערת של התגברות האלימות בתא המשפחתי בעת משבר הקורונה. ההחרפה נרשמה בעקבות הנחיות לבידוד ולסגר בבתים. משפחות נותרו בבתיהן מבלי אפשרות לצאת לעבודה או לגינת המשחקים עם הילדים. נראה שכתוצאה מהשהייה המשותפת בבתים ומהפגיעה הכלכלית, נסקו הקריאות במוקדי המשטרה ואף אירעו מספר מקרי רצח של נשים על ידי בני זוגן.

המסמך מגלה שחלק משירותי רווחה פעלו בעת הזו במתכונת מצומצמת. אם בשגרה נשים היו יכולות לפנות לגורמי רווחה שונים ואף לבקש סיוע מבני משפחה קרובים - כעת אפשרות זו הוגבלה בשל ההנחיות המגבילות. בנוסף, מכיוון שמוסדות החינוך ומרבית מקומות העבודה נסגרו, קיים קושי לאתר את קורבנות האלימות. אם בשגרה מקרי אלימות במשפחה לא מדווחים מפאת יחסי תלות ובושה, קל וחומר שכיום הדיווחים לא משקפים את המציאות במלואה. הבידוד בבתים מעלה את הסיכוי לחוות אלימות אך קיים קושי מהותי לאתר ולהגן על הנפגעים/ות.

התופעה של אלימות במשפחה ואלימות נגד נשים היא שכיחה ומתרחשת ברוב מדינות העולם. ארגון הבריאות העולמי קרא למדינות לשים דגש על הנושא ולהתייחס אליו במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה. הגישה המקובלת כיום היא הרחקת נשים מבתיהן למקלטים לנשים מוכות או מסגרות לשהייה מחוץ לבית. אלא שאם בשגרה קיים חוסר משמעותי במקומות מסוג אלו, אז בימים אלו, בשל כללי הריחוק וההגבלות על מספר האנשים באותו מקום, החוסר מוכפל.

הדו"ח מציג כי לצד העלייה בתלונות על אלימות נגד נשים וילדים, חלה ירידה בדיווח על אלימות נגד קשישים. לנתון זה מספר סיבות: ראשית, לחלק מהקשישים, החיים עם בן משפחה או מטפל ולא יוצאים מהבית, אין אפשרות להתלונן או לקבל ביקורי מפקחים מרשויות הרווחה. שנית, מרכזי היום לקשיש סגורים וקשה לאתר מקרי הזנחה ואלימות. שלישית, רוב גורמי הרווחה עוסקים בימים אלו באספקת צרכים בסיסיים כמו מזון ותרופות לנזקקים ולא מספיקים להתעסק עם מקרי האלימות נגד קשישים. כלומר, ייתכן והירידה היא רק בדיווח ולא במקרי האלימות עצמם.

הטיפול באלימות מתבצע בכמה מישורים: הוקם קו חם שמפעיל מתורגמנים ונועד לטפל בנפגעים ולהעביר את הפניות לרשויות המקומיות. משרד הרווחה פתח קו תמיכה ייעודי לגברים בנושא אלימות במשפחה. הופעל שירות צ'ט שמאפשר יכולת לבצע "פניה שקטה" לסיוע. משרד הרווחה הפיץ הנחיות לגבי פעילות מקלטים בעת הקורונה והנחה להכין חדר בידוד לעת הצורך. במקביל למקלטים, ישנן פלטפורמות נוספות להתמודדות עם תופעת האלימות, כמו מרכזים לטיפול ומניעת אלימות במשפחה; פעילות של שירות המבחן ובתים טיפוליים לגברים הנוהגים באלימות זוגית.

לדו"ח הראשוני בנושא אלימות במשפחה נוכח משבר הקורונה [לחצו כאן](#).

מרכז המחקר והמידע של הכנסת
פרסם דו"ח המתאר תופעה מצערת של
התגברות האלימות בתא המשפחתי
בעת משבר הקורונה

הדו"ח מציג כי לצד העלייה בתלונות
על אלימות נגד נשים וילדים, חלה
ירידה בדיווח על אלימות נגד קשישים

רגולציה - בהתכתבות?

בפסק דין שניתן באפריל האחרון (ע"א 9294/16 אושרת שמעון נ' איי די איי חברה לביטוח בע"מ), קבע בית המשפט העליון כי סעיף 9 לחוק חוזה ביטוח, תשמ"א-1981, אינו מאפשר לחברת ביטוח לחדש פוליסת ביטוח באופן "אוטומטי", אלא אם המבוטח הסכים לכך מראש.

לצד דיון בהוראותיו של חוק חוזה ביטוח, מעניין הדיון על דרכי הרגולציה. חב' הביטוח טענה באותה פרשה, כי לא היה פסול בחידוש אוטומטי של הפוליסות, משום שהסתמכה על הנחיות המפקח על הביטוח. בית המשפט העליון בחן בהקשר זה מסמך הנחיות שהוציאה נציגה מטען המפקח משנת 1999, ולצדו התכתבות של איגוד חברות הביטוח עם נציגה מטעם המפקח משנת 2000. במסגרת ההתכתבות, המפקח הכיר לכאורה בחידוש הפוליסה בדרך של הסכמה בשתיקה מצד המבוטח.

כנגד פרקטיקה זו של חברת הביטוח הוגשה בקשה לאישור תביעה ייצוגית. בית המשפט המחוזי (כב' השופטת מ' נד"ב) קיבל את הבקשה באופן חלקי בלבד. נקבע, כי אין מחלוקת שהפוליסות לא כללו הוראה מפורשת בדבר הסכמה לחידוש אוטומטי. לצד זאת, בית המשפט המחוזי קבע כי הוכח, לכאורה, שקיים נוהג בתחום הביטוח לפיו בתום תקופת הפוליסה המוסכמת, מוארך הביטוח מאליו. בית המשפט המחוזי ציין, כי הנוהג האמור נתמך בעמדת המפקח על הביטוח כפי שהובעה במסמך הנחיות 1999, ונלמדת מההתכתבות משנת 2000. בית המשפט המחוזי סבר כי להתכתבות משנת 2000 היה תוקף מחייב. קביעה זו התבססה גם על חוזר מעודכן שכותרתו "חידוש חוזה ביטוח", שהוציאה המפקחת על הביטוח בשנת 2014. המבקשים ערערו בנקודה זו לבית המשפט העליון.

כב' השופטת דפנה ברק ארז פסקה, כי סעיף 9 לחוק חוזה ביטוח קובע מנגנון מובנה של חידוש הביטוח רק אם הוא פרי הסכמתם של שני הצדדים. סעיף 9(ג) לחוק מאפשר חידוש אוטומטי רק אם ניתן להצביע על הסכמה (מראש או מאוחרת). תנאים אלו לא נכללו בפוליסה, ועל כן החידוש האוטומטי אינו עומד בדרישות החוק. הודגשה תכלית החוק כחוק צרכני, שנועד להגן על המבוטח ולמנוע מחברת הביטוח לנצל את כוחה לרעה.

חשובה ומעניינת היא התייחסות בית המשפט להתנהלות הרגולטורית, שנמצאה פגומה: "במישור העקרוני הוראות נוהל של רשות מינהלית, ובכלל זה רשות רגולטורית, אינן יכולות לגבור על החוק. הדברים נאמרים במשנה תוקף כאשר מדובר בשחקנים 'מתוחכמים' בעלי היכרות עם השדה המשפטי הרלוונטי, כגון חברות ביטוח, בשונה למשל מאדם פרטי שאינו 'שחקן חוזר' בתחום". במישור היישומי, המסמך משנת 1999 אינו חתום על ידי המפקח על הביטוח, ולא נכתב בו כי הוא ניתן מכוח הסמכות הנתונה למפקח לפי סעיף 2(ב) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), תשמ"א-1981. אשר להתכתבות משנת 2000 נקבע, כי לא מדובר במסמך שניתן להסתמך עליו שכן הוא לא הופץ לכלל חברות הביטוח, ואין זו אלא התכתבות פנימית.

השופטת מתחה ביקורת על התנהלות הרגולטור: ראוי שהרגולטור ינסח את עמדותיו המקצועיות בעצמו, ולא על דרך של אישור ניסוח מכתבים מטעם הגורמים המפוקחים, במקרה זה חברות הביטוח שמנסות לשפר את מעמדן, וללא שיתוף מתאים של הציבור. קביעה חשובה זו התבססה, בין היתר, על תיאוריית השבי הרגולטורי, המבקשת לשמור על כוחו של הרגולטור לקבל החלטות נקיות מניגוד עניינים.

לפסק הדין [לחצו כאן](#).

סעיף 9 לחוק חוזה ביטוח קובע מנגנון מובנה של חידוש הביטוח רק אם הוא פרי הסכמתם של שני הצדדים

ראוי שהרגולטור ינסח את עמדותיו המקצועיות בעצמו, ולא על דרך של אישור ניסוח מכתבים מטעם הגורמים המפוקחים

לדוקטרינת השבי הרגולטורי ולשאלת איכות הרגולציה, אנו מפנים למאמר:
"ד"ר יובל ויטמן, הרפורמה הרגולטורית: בין הגלוי לסמוי",
משפט חברה ותרבות (2016).

בתמצית: המחבר עומד על החשיבות שבשיתוף הציבור בקבלת החלטות רגולטוריות. כך, מכשיר התסקיר המופץ לעיונו של הציבור מהווה כלי מתודולוגי לקיומה של בדיקה שיטתית היכולה להתקיים לפני ואחרי קביעת הכלל הרגולטורי. תסקיר מקדם את השפה המשותפת בין הרגולטורים ומשקף לציבור את תהליך קבלת ההחלטה.

המחבר מתייחס לתיאורית השבי הרגולטורי ולחשש לקידום אינטרסים אישיים של קבוצות כוח שונות. נוצר חשש שבעלי עניין "ילכדו" את הרגולטורים על מנת לנתבם לעבר האינטרסים הצרים שלהם. המחבר עומד על הצורך בקידום שקיפות של הליכי הרגולציה. בנוסף, קיימת רגישות של מוסדות הרפורמה הרגולטורית באשר להשפעה מצד גורמים אינטרסנטיים. לטעמו, אין פסול במעורבות של המגזר העסקי בגיבוש רגולציה, אך אסור שהוא יהווה את הגורם הדומיננטי והמכריע, אלא נדבך נוסף בהחלטה בעל משקל זהה לציבור. אחת מהדרכים להתמודדות עם בעיית השבי הרגולטורי יכולה להיות, פיצול אסדרה בין רגולטורים ויצירת מעין תחרות ביניהם, ובכך להקשות על בעלי האינטרסים בלכידה של כולם.

למאמר הרפורמה הרגולטורית: בין הגלוי לסמוי [לחצו כאן](#).

פרשנות חוזים: סבב נוסף

דנ"א 8100/19 ביבי כבישים עפר ופיתוח בע"מ נ' רכבת ישראל בע"מ (מיום 19.4.2020)

פסק-הדין בעניין ביבי כבישים שניתן ביום 20.11.2019 עורר הדים בעולם המשפט והעסקים, מאחר ולכאורה הביא לשינוי ההלכה שהשתרשה במשפט הישראלי בדבר הדרך בה יש לפרש חוזים. היו שטענו כי פסק הדין סוטה מההלכה המרכזית והמשמעותית ביותר בתחום - הלכת אפרופים - אותה טבע נשיא בית המשפט העליון (בדימוס) פרופ' אהרון ברק בשנות השמונים, ולפיה (בתמצית) יש לפרש חוזים לפי רוחם ותכליתם. סקירה מורחבת על פסק הדין בעניין ביבי כבישים הופיעה בקובץ הסקירות המשפטיות שפרסם מרכז חת בחודש ינואר 2020.

ביבי כבישים הגישה בקשה לדיון נוסף, בטענה שפסק-הדין הוביל לשינוי דרמטי של הכללים בדיני החוזים בישראל. לשיטתה, בפסק הדין נקבעו שתי הלכות העומדות בסתירה להלכות קודמות ויש בהן חידוש, חשיבות וקושי, המצדיקים לקיים דיון נוסף: הקביעה הראשונה היא כי חוזה יפורש בהתאם לסיווגו; הקביעה השנייה, לפיה כל חוזה הנכרת בעקבות מרכז ציבורי בין גוף ציבורי לקבלן יסווג כ"חוזה סגור עם התניה מלאה", שאין לסטות מכלליו אף במקרים של שינוי נסיבות מהותי שהצדדים לא צפו את התרחשותו.

נשיאת בית המשפט העליון, אסתר חיות, דחתה את הבקשה וקבעה, שמקרים בהם השופטים מסכימים לתוצאה אך מגיעים אליה בנימוקים שונים אינם יכולים לבסס הלכה. הנשיאה התייחסה לטענת המבקשת, כי בעקבות פסק הדין נוצרה "אי ודאות משפטית", וקבעה, כי הלכת אפרופים ושורת פסקי הדין שנפסקו בעקבותיה - תקפים. כאשר בית המשפט מפרש חוזה, עליו להתחקות אחר אומד הדעת הסובייקטיבי של הצדדים לחוזה, ולהישמר מלקרוא לתוכו תניות חדשות, שמה ימצא עצמו בית המשפט כותב עבור הצדדים חוזה שהם לא התכוונו להתקשר בו.

לפסק הדין בערעור בפרשת ביבי כבישים [לחצו כאן](#).
להחלטה בבקשה לדיון נוסף [לחצו כאן](#).

נוצר חשש שבעלי עניין "ילכדו" את הרגולטורים על מנת לנתבם לעבר האינטרסים הצרים שלהם

כאשר בית המשפט מפרש חוזה, עליו להתחקות אחר אומד הדעת הסובייקטיבי של הצדדים לחוזה, ולהישמר מלקרוא לתוכו תניות חדשות

עוד בעניין ביבי כבישים, נפנה למאמר תגובה:

פרופ' איל זמיר - פירוש חוזים: תיאוריה, דוקטרינה, עובדות וערכים
בעקבות פסק-הדין בעניין ביבי כבישים, פרופ' זמיר מבקש במאמר חדש להתחקות אחר השתלשלות הדין בישראל בנושא פירוש חוזים. נצביע על שתי טענות מעניינות העולות במאמרו:

האחת -- המחבר מצביע על כך שגם תפיסה "פורמליסטית", הנצמדת לפירוש דווקני של המילים (וזוהי לכאורה גישתו של הש' שטיין בפרשת ביבי כבישים) - מתאפיינת בשיקולים ערכיים. פסק-דינו של השופט שטיין נתפס כחלק מתגובת הנגד לתפיסת העולם הלא-פורמליסטית שקידם השופט ברק בהלכת אפרופים. ואולם דחייתם של הערכים הקולקטיביסטיים של השופט ברק אין משמעותה התעלמות משיקולים ערכיים, אלא מתן העדפה לערכים -- אינדיבידואליסטים ונאו-ליברליים. לפי גישה זו, השופט שטיין תופס חוזים כמשקפים באורח מלא את רצון הצדדים וכמבטאים הקצאה רציונלית של סיכונים וסיכויים בידי מתקשרים, שכל אחד מהם שואף להשיא את רווחיו; וזאת להבדיל מתפיסה של חוזים ככלי לשיתוף פעולה ולקידום מטרות משותפות.

השנייה -- המחבר מבקר את העובדה שכל אחד מהשופטים שישבו בדין כתב הנמקה נפרדת, כמעט ללא התייחסות של מי מהשופטים להנמקה של רעהו או לפסיקה קודמת באותו נושא. באופן זה הותירו השופטים את ציבור המשפטנים במבוכה, שכן תפקידו של בית המשפט העליון אינו רק להכריע בסכסוכים, אלא גם לשלוח מסרים לערכאות הנמוכות, להרכיב עתידיים, לעורכי הדין ולמגזר העסקי. קיומן של הנמקות נבדלות ואף סותרות בסוגיה שהסעירה את המשפט הישראלי יוצרת חוסר ודאות ומבוכה. בסיום המאמר מביע המחבר תקווה שבית המשפט העליון יתמודד בקרוב עם השאלות שהעלה פסק הדין.

דחייתם של הערכים הקולקטיביסטיים של השופט ברק אין משמעותה התעלמות משיקולים ערכיים, אלא מתן העדפה לערכים אינדיבידואליסטים ונאו-ליברליים

למאמר פירוש חוזים: תיאוריה דוקטרינה עובדות וערכים [לחצו כאן](#).

פונדקאות וזוגות חד מיניים

החוק המסדיר את הליך הפונדקאות בישראל הוא חוק הסכמים לנשיאת עוברים (אישור הסכם ומעמד היילוד), תשנ"ו-1996. במקור, החוק אפשר רק לבני זוג, איש ואישה, לפנות להליך הפונדקאות ורק כאשר לאם המיועדת הייתה בעיה רפואית להתעבר או לשאת הריון. משכך, זוגות חד מיניים וכן גבר או אישה יחידניים לא יכלו להיעזר בחוק, על מנת לממש את זכותם הבסיסית להורות.

בשנת 2015, הוגשה עתירה לבג"ץ בידי שמונה עותרים בדרישה להרחיב את הגישה להסדר הפונדקאות הקבוע בחוק, כך שיחול גם על זוגות חד מיניים (בג"ץ 881/15 איתי ארד-פנקס נ' הוועדה לאישור הסכמים לנשיאת עוברים). בג"ץ החליט להשעות את הכרעתו בעניין הרחבת מעגל הזכאים לפונדקאות בישראל, גם לגברים יחידים ולזוגות גברים, וזאת בשל הליכי חקיקה התלויים ועומדים ובשים לב לעיקרון הכיבוד ההדדי בין הרשויות. בג"ץ העיר כי הסדר הפונדקאות הנוהג מעורר קשיים עקרוניים לא מבוטלים שראוי שיישקלו על ידי הכנסת במסגרת הליך החקיקה.

לפסק דינו של בית המשפט העליון משנת 2017 [לחצו כאן](#).

ואמנם, ביולי 2018 התקבל תיקון לחוק המרחיב את מעגל הזכאים להסדר פונדקאות גם לנשים יחידות שאינן מסוגלות ללדת בשל בעיה רפואית. עם זאת, הגדרת "ההורים המיועדים" בחוק לא הורחבה באופן המאפשר לבני זוג מאותו המין ולגברים יחידים לעשות שימוש בהסדר. לפיכך, זוגות חד-מיניים וגברים יחידים, תושבי ישראל, שאינם זכאים לפונדקאות בארץ, נוהגים לפנות לשירותי פונדקאות בחו"ל במדינות המתירות זאת.

בעקבות התיקון לחוק, העותרים הגישו את העתירה לבג"ץ פעם נוספת, כעת בנושא חוקיות חוק הפונדקאות המתוקן. בפברואר 2020, בג"ץ פסק, פה אחד, כי הסדר הפונדקאות הנוכחי, אשר מחריג מתחולתו גברים יחידים ובני זוג מאותו מין, פוגע באורח בלתי מידתי בזכויות החוקתיות לשוויון ולהורות. בג"ץ קבע, כי יש לאפשר לזוגות בני אותו מין ולגברים יחידים גישה להסדר פונדקאות בישראל.

אשר לסעד, נפסק כי נוכח מורכבות החוק והצורך בקבלת החלטה הוליסטית המתכתבת עם כלל החוקים העוסקים ברבייה ופריון, ישנה עדיפות שהמחוקק יתקן את חוק הפונדקאות. בג"ץ נתן למדינה תקופה בת שנה לשנות את החוק, ובמידת הצורך ייתן פסק דין משלים "כדי לבטל את האפקט המפלה של החוק".

לפסק הדין [לחצו כאן](#).

קרטל הגיזום

ע"פ 6339/18 ירון בלווא נ' מדינת ישראל (15.1.2020)

פרשת "קרטל הגיזום" נדונה בבית המשפט המחוזי בירושלים בשנת 2012, ובמסגרתה הורשעו תשע החברות המובילות בארץ לביצוע עבודות גיזום ו-15 ממנהליהן בעבירות הקשורות בתיאום מכרזי גיזום שפורסמו על-ידי חברת החשמל ורשויות מקומיות שונות.

במרכז הפרשה ניצבו הסדרים כובלים שערכו החברות בקשר ל-18 מכרזים לביצוע עבודות גיזום עצים באזורים שונים בארץ, כשהיקפם הכספי המצטבר של המכרזים שתואמו הגיע לעשרות מיליוני שקלים. במסגרת התיאום, לקראת פרסומו של מכרז לביצוע עבודות גיזום, נפגשו ביניהם הקבלנים הרלוונטיים וגיבשו הסדר כובל. ככלל סיכמו הצדדים כי הצעתו של אחד מקבלני הגיזום – שמחירה סוכם מראש – תזכה במכרז, וקבלנים אחרים יגישו "הצעות גיבוי" – הצעות במחירים גבוהים יותר שנועדו ליצור מראית עין של תחרות. לעתים ניתנה גם התחייבות של מי מהמתחרים הפוטנציאליים שלא יגישו הצעה בכלל. בתמורה לכך, הזוכה הצפוי היה אמור להעסיק את הקבלנים האחרים כקבלני משנה באזור שבו זכה או לשלם להם סכום מוסכם. ביתר המקרים התבטאה התמורה בציפייה להדדיות במכרזים אחרים.

בגין מעשיהם, הורשעו החברות ומנהליהן בעבירות של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות, קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות ובעבירות לפי חוק איסור הלבנת הון. בגזר הדין של בית המשפט המחוזי נקבעו למנהלים עונשי מאסר שנעו בין מספר חודשים שירוצו בעבודות שירות ועד ל-11 חודשי מאסר בפועל, וכן הושתו קנסות בסכומים של מאות אלפי שקלים וחילוט כספים בהיקף של כ-10% משווי העבירה.

הצדדים ערערו לבית המשפט העליון. המדינה ערערה על קולת העונשים שנגזרו על חלק מהנאשמים ועל היקף החילוט הכספי. חלק מהנאשמים ערערו על עצם הרשעתם ועל העונש שנגזר עליהם. בחודש ינואר האחרון ניתן פסק הדין בערעורים.

בית המשפט העליון דחה את ערעורי המערערים וקיבל בחלקם את ערעורי המדינה. באשר לעבירת צד להסדר כובל נקבע, כי ההרשעה התבססה על כמה שיקולים ובהם שיטתיות המעשים, היקף טובת ההנאה שהפיקו המערערים מהתיאום, ריבוי המעורבים ואינטנסיביות הפעולות שנקטו למענו. נדחתה הטענה כאילו ההעמדה לדין בעבירת קבלת דבר במרמה אינה ראויה מהטעם שהיא מוכלת באופן מובנה בעבירת ההסדר הכובל. בכל הנוגע לחומרת הענישה, בית המשפט העליון דחה את הערעורים ההדדיים על העונשים והותיר על כנם את ההרשעות והעונשים שגזר בית המשפט המחוזי.

בג"ץ פסק כי הסדר הפונדקאות הנוכחי, אשר מחריג מתחולתו גברים יחידים ובני זוג מאותו מין, פוגע באורח בלתי מידתי בזכויות החוקתיות לשוויון ולהורות

במרכז הפרשה ניצבו הסדרים כובלים שערכו החברות בקשר ל-18 מכרזים לביצוע עבודות גיזום עצים באזורים שונים בארץ

בית המשפט העליון קבע, כי יש לשלול מהמערערים את התקבולים שהפיקו שלא כדין כתוצאה מתיאום הליכי המכרזים

באשר לחילוט נפסק, כי מלוא התקבולים כתוצאה מזכייה במכרז הם בגדר רכוש בר חילוט ולא היה מקום להתחשב בטענה שחלק שיש לקזז סכומים "לגיטימיים" שהרוויחו המורשעים מהמכרזים בהם נטלו חלק. נקבע כי אותו 'חטא ראשון' מכתים את כל התקבולים שהועברו על בסיס ההתקשרות. במילים אחרות, בית המשפט העליון קבע, כי יש לשלול מהמערערים את התקבולים שהפיקו שלא כדין כתוצאה מתיאום הליכי המכרזים. בהתאם לקביעתו זו, הגדיל ביהמ"ש העליון את סכומי החילוט באופן משמעותי.

לפסק הדין [לחצו כאן](#).

כתב אישום: הסדר כובל בין חברות לאספקת גז

בפברואר האחרון הגישה המדינה כתב אישום נגד חברת אמישראל, סמנכ"ל השיווק, סוכן מכירות של החברה ומנהל רכישה ושימור לקוחות בגין הסדר לחלוקת שוק בתחום אספקת גפ"מ, גז בישול, ללקוחות ביתיים בעיר באר שבע. בכתב האישום נטען, כי בין הנאשמים, חברת אמישראל ואורגני חברת פזגז, נעשה הסדר הנוגע להיעדר מעבר של לקוחות ביתיים בין החברות המרכזיות בבאר שבע, אמישראל פזגז וסופרגז, אשר מספקות למעלה מ-85% מכמות הגז ללקוחות ביתיים בבאר שבע.

סעיף זא(א) לחוק המקרקעין (החלפת ספק גז המספק גז באמצעות מערכת גז מרכזית), תשנ"א-1991 קובע, כי על מנת להחליף ספק גז קיים בבית משותף, נדרש רוב של יותר ממחצית מבעלי הדירות המחוברות לאספקת הגז המרכזית. בהתאם לסעיף זא(א) לחוק ההסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה), תשמ"ט-1989, כאשר ניתנת הודעה על החלפת ספק גז, ספק הגז היוצא אינו יכול להתקשר עם צרכן הגז הביתי בקשר לאספקת גז במשך שישה חודשים. מטרת הוראות החוק להחלפת ספק גז היא להגביר את התחרות בענף אספקת גז למשקי הבית.

ההסדר בין החברות התגבש נוכח פעילות תחרותית בה נקטה חב' כלבוגז שפנתה ללקוחות הביתיים של המתחרות והציעה מחירים נמוכים יותר, על מנת להעביר אליה את הלקוחות. לנוכח כניסת המתחרה החדשה והתחרות שנוצרה, החליפו הנאשמים ביניהם מידע לגבי פעולותיה התחרותית של חב' כלבוגז וכן דנו במהלכים בהם הם מתכוונים לנקוט נגדה. המידע כלל כתובות של לקוחות שהסכימו לעבור לכלבוגז; פרטים על לקוחות אלה לרבות תאריך המעבר העתידי לכלבוגז; הודעות המעבר שנשלחו על ידי כלבוגז לספק הגז היוצא; כתובות של לקוחות אליהם פנתה כלבוגז בהצעת מחיר לאספקת גפ"מ; מבצעים עתידיים; מידע ביחס לפעילות כלבוגז בבאר שבע באופן שוטף. בנוסף, הועבר מידע על פעולות השיווק שעורכת כלבוגז מול לקוחות ביתיים ברחוב מסוים, כך שאמישראל תוכל לשמר את הלקוחות שלה באותו רחוב ככל שישנם; הועבר מידע נוסף על החלפת ספק כך שיתאפשר לפזגז לשכנע לקוחות לצרוך גז מהם ולא מכלבוגז.

בכתב האישום נטען, כי הנאשמים הגיעו להסדר אי-תחרות ביחס ללקוחות הביתיים. נטען כי ההסדר נעשה בנסיבות מחמירות נוכח חיוניות המוצר; היעדר מעבר של לקוחות; אי הפסקת ההסדר ביוזמת הצדדים והימשכותו עד פתיחת החקירה הגלויה על ידי רשות התחרות. לנוכח כל המעשים שתוארו הואשמו הנאשמים כצדדים להסדר כובל בנסיבות מחמירות.

לכתב האישום [לחצו כאן](#).

מטרת הוראות החוק להחלפת ספק

גז היא להגביר את התחרות בענף

אספקת גז למשקי הבית

בכתב האישום נטען, כי הנאשמים

הגיעו להסדר אי-תחרות ביחס

ללקוחות הביתיים. נטען כי ההסדר

נעשה בנסיבות מחמירות נוכח חיוניות

המוצר; היעדר מעבר של לקוחות;

אי הפסקת ההסדר ביוזמת הצדדים

והימשכותו עד פתיחת החקירה

הגלויה

בין פטנטים לתחרות כלכלית

ת.א. (ת"א) 16853-04-17 שטראוס מים בע"מ נ' אבי גל ואח' (מיום 28.8.2019)
חב' שטראוס מים בע"מ מייצרת ומשווקת ברי מים ביתיים ומחסניות פילטרים מתכלים לסינון מים. במהלך השנים החברה דאגה להגן על זכויותיה באמצעות רישום פטנטים, מדגמים וסימני מסחר. בשנת 2017 הגישה החברה תביעה נגד מספר נתבעים, בטענה כי הם מייצרים, מייבאים ומשווקים מחסניות מתכלות מזויפות. שטראוס עתרה לצווים המורים לנתבעים להימנע מפעולות הפוגעות לטענתה בזכויותיה בפטנט.

חברת דובין אלקטרו, שנמנתה על הנתבעים, הגישה תביעה-שכנגד. בתביעה-שכנגד נטען כי חב' שטראוס מסרבת למכור לה חלקי חילוף של ברי מים ומחסניות מתכלות, וזאת ללא הצדקה עסקית לגיטימית. נטען כי הסירוב של שטראוס למכור חלקי חילוף עולה כדי ניצול לרעה של כוח המונופוליסטי באופן הפוגע בתחרות ובציבור. חברת דובין ביקשה מבית המשפט לחייב את שטראוס למכור לה חלקי חילוף של ברי המים והמחסניות המתכלות, במחיר סביר. שטראוס השיבה כי המוצרים בהם מדובר מוגנים בפטנט, וכי קבלת הבקשה כמוה כ"רישיון כפייה" לפי הוראות סעיף 17 לחוק הפטנטים -- אשר הסמכות להעניקו נתונה באופן ייחודי לרשם הפטנטים. שטראוס ביקשה לסלק על הסף את התביעה-שכנגד, בטענה של חוסר סמכות עניינית.

בית המשפט קיבל את הבקשה לסילוק על הסף של התביעה הנגדית. בית המשפט נדרש לשאלה, אם קיומו של פטנט שולל תחולה של דיני התחרות? התשובה לכך היא שלילית. העובדה שבעל מונופולין (בהתאם להוראות חוק התחרות הכלכלית) הוא גם בעל פטנט לפי חוק הפטנטים, אינה פוטרת מתחולת דיני התחרות.

בית המשפט הבהיר כי ההסדר הקבוע בחוק הפטנטים אינו שולל את תחולתם של דיני התחרות. אולם, הסמכות לדון ברישיון כפייה נתונה לרשם הפטנטים. זאת, לאור פוטנציאל הפגיעה בזכותו הקניינית של בעל הפטנט המגולם ברישיון הכפייה, כמו גם בשל מומחיותו ובקיאיותו המוסדית הייחודית של רשם הפטנטים לעניין זה. אשר על כן, התביעה הנגדית סולקה על הסף מחמת חוסר סמכות עניינית של בית המשפט לדון בעניין המסור באופן ייחודי לרשם הפטנטים.

בשולי הדברים קרא בית המשפט למחוקק לקבוע הסדר ספציפי לעניין התנגשות זו שבין דיני הפטנטים ודיני התחרות. לדין במפגש בין הדינים, בית המשפט הפנה למאמר: ד"ר איריס סורוקר, "הפקעת ההגנה הקניינית מבעל הפטנט בנקודת היהפכותו למונופול", עיוני משפט כט' (תשס"ז), 509.

לפסק הדין לחצו כאן.

חברות אשראי בשוק הביטוח

הממונה על שוק ההון, משה ברקת, פנה אל הממונה על התחרות הכלכלית, עו"ד מיכל הלפרין, בבקשה שתחווה דעתה בשאלה, אם כניסתן של חברות כרטיסי האשראי לשוק מוצרי ביטוח תעודד או תפגע בתחרות. בינואר 2020, הממונה על התחרות הכלכלית חיוותה דעתה כי כניסתן של חברות כרטיסי האשראי לשיווק מוצרי ביטוח וחסכון צפויה לעודד את התחרות בשוק זה.

הממונה על התחרות ציינה שכניסה של שחקנים חדשים לשוק היא חיובית, בשל יכולתם להגביר את התחרות. תוצאותיה של תחרות זו יכולות לבוא לידי ביטוי במגוון דרכים, ביניהן ירידת מחירים, שיפור איכות המוצרים והגדלת מגוון המוצרים המוצעים בשוק. הממונה סברה כי מעבר לתועלת האפשרית לשוק הנבחן, כניסת מתחרים יכולה לתרום לתחרות גם בתחומים פיננסיים אחרים.

בית המשפט הבהיר כי ההסדר הקבוע בחוק הפטנטים אינו שולל את תחולתם של דיני התחרות. אולם, הסמכות לדון ברישיון כפייה נתונה לרשם הפטנטים

כניסת חברות האשראי לשוק הביטוח עשויה להפוך את סל השירותים המוצע לתחרותי יותר ולהקטין את הנחיתות של חברות האשראי מול הבנקים

הממונה על התחרות הוסיפה, כי חברות האשראי המוכרות מהבנקים הגדולים סובלות מהיעדר יכולת לספק סל מוצרים פיננסי רחב, ולכן נמצאות בנחיתות תחרותית מול הבנקים בשירותים שהן יכולות לספק. כניסת חברות האשראי לשוק הביטוח עשויה להפוך את סל השירותים המוצע לתחרותי יותר ולהקטין את הנחיתות של חברות האשראי מול הבנקים.

הממונה על התחרות ציינה שראוי להגביל כניסה של חברה לשוק אם היא בעלת כוח שוק משמעותי בשוק משיק ותוכל למנף את כוחה על מנת לפגוע בתחרות בשוק שאליו היא נכנסת. חשש מרכזי שהוצג בפני הרשות הוא לקיומו של יתרון בלתי הוגן של חב' האשראי מקס בהפצה של מוצרי ביטוח וחיסכון, בשל המידע הרב שנצבר אצלה באשר להרגלי הצריכה של לקוחותיה והחיים של לקוחותיה, כמו גם באשר לדפוסי הרכישה של מוצרי ביטוח של לקוחותיה. הממונה הפריכה חשש זה בכך שיתרון זה יאפשר התאמה של חבילת המוצאים ללקוחותיה.

יתרון אשר עשוי להיטיב עם הלקוחות. על אף שיתרון זה מקשה על המתחרים, אין בו כדי להקנות כוח שוק משמעותי שעלול להרע את תנאי האספקה למבוטחים באמצעותה בעתיד.

לחות הדעת של הממונה על התחרות [לחצו כאן](#).

תחרות בענף החשמל

בינואר האחרון פרסמה רשות התחרות הכלכלית מסמך עקרונות ליעוץ לתחרות ענפית במכירת אתרי הייצור של חברת החשמל. המסמך נכתב על רקע החלטת ממשלה מס' 3859 מיום 3.6.2018 בנושא "רפורמה במשק החשמל ושינוי מבני בחברת החשמל". מדובר במסמך מנחה שתכליתו להציג לציבור מהם העקרונות המנחים לפיהם רשות התחרות תיעץ בעת הליכי המכירה של אתרי הייצור של חברת החשמל.

בהתאם למסמך העקרונות, כוונת הרשות "לאזן בין שיקולי תחרות על השוק, דהיינו, התחרות בין המציעים השונים בהליך המכירה עצמו; ובין תחרות בתוך השוק, כלומר, התחרות בין יצרני החשמל על מכירת החשמל למנהל המערכת או לצרכנים. מחד, ככל שיתאפשר למספר רב יותר של שחקנים להתמודד בהליך התחרותי, כך ההצעות צפויות להיות תחרותיות יותר. התחרות על מכירת החשמל עלולה להיפגע אם אחד השחקנים יהפוך דומיננטי בשוק או אם ייווצר שוק שבו מספר השחקנים מועט."

רקע: היצע החשמל בישראל נקבע על ידי המדינה באמצעות רשות החשמל, המשמשת מאסדר לנושא זה מתוקף הוראת חוק משק החשמל, התשנ"ו-1996. עד לחקיקת חוק זה, רוכז משק החשמל כולו בידי חברת החשמל, שהייתה הגורם הבלעדי המייצר, מוליך ומחלק את כלל החשמל הנצרך בישראל. במהלך השנים ננקטו מספר פעולות במטרה לקדם את התחרות במשק החשמל. בשנת 2007 תוקן החוק, כך שחברת החשמל לא תורשה להקים אתרי ייצור נוספים. לנוכח התיקון בחוק ולצד הגידול המתמשך בביקוש לחשמל, פעלה רשות החשמל להכנסת יצרניים פרטיים למשק החשמל. ואכן החל מהמחצית השנייה של שנת 2013 החלו לפעול יצרני חשמל פרטיים במקטעי ייצור החשמל ואספקתו לצד חברת החשמל.

ביום 3.6.2018 אושרה רפורמה במשק החשמל על ידי ממשלת ישראל וביום 19.7.2018 תוקן בהתאמה חוק משק החשמל. כחלק מהרפורמה נקבע, כי חברת החשמל תמכור חמישה מאתרי ייצור החשמל ליצרניים פרטיים. כמו כן, הוטלו על חברת החשמל מגבלות נוספות שנועדו לצמצם את כוחה המונופוליסטי במשק החשמל, בעיקר על ידי הרחבת מקטע האספקה לתחרות. למרות זאת נקבע, כי חברת החשמל תמשיך לפעול כמונופול במקטעי ההולכה והחלוקה של החשמל הקיימים והעתידיים. כן נקבע,

ככל שיתאפשר למספר רב יותר של שחקנים להתמודד בהליך התחרותי, כך ההצעות צפויות להיות תחרותיות יותר. התחרות על מכירת החשמל עלולה להיפגע אם אחד השחקנים יהפוך דומיננטי בשוק

כי חברת החשמל תקים חברה בת אשר ובאמצעותה תקים שני אתרי ייצור חשמל בגז טבעי. מטרת הרפורמה הן לייעל את משק החשמל, לעודד את התחרותיות בו ולהיערך לדרכים חדשות של צריכה ושימוש באנרגיה (כגון אנרגיה נקייה וחדשנית).

באשר למכירת אתרי הייצור, רשות התחרות ציינה שבשל העובדה שהזוכה באתר הייצור יידרש להציע הצעות מחיר לייצור אנרגיה, ישנה משמעות תחרותית רבה למספר השחקנים המשתתפים בהליך הצעות המחיר ולנתחי השוק שלהם. ככל שמספר השחקנים קטן, פוחת התמריץ לכל שחקן להציע את המחיר התחרותי ביותר, וכך עלולים להיווצר תנאים נוחים לתיאום מחירים. מצב זה עלול להתרחש גם כאשר ישנם שחקנים רבים אך שחקן אחד מחזיק בנתח שוק משמעותי. לתחרות בתחום זה משנה חשיבות שכן חשמל הוא מוצר שהביקוש אליו קשית. הרשות מציינת כי יש לשאוף למספר רב של משתתפים ככל הניתן תוך מתן הזדמנות לכניסתם של מתחרים חדשים לשוק. זאת, לצד הקמתם של אתרים חדשים, תהליך שבו החלו לפעול לאחרונה מספר גורמים מהתחום. רשות התחרות ציינה שני כללים מנחים:

- לא יחזיק אדם בהיקף העולה על 20% מסך ההספק המתוכנן ביום מכירת כל אתרי הייצור הנמכרים.
- לא יזכה אדם בעל חזקה בזכות למיזם נפט באתר מאתרי הייצור הנמכרים.

למסמך ההנחיות של רשות התחרות [לחצו כאן](#).

נציין כי בינואר 2020 פרסמה רשות החשמל מסמך לעיון הציבור בעניין תקנות משק החשמל (קידום התחרות במקטע הייצור), התשע"ט-2020. במסמכי ההסבר מפורטות אמות-מידה מוצעות לקידום תחרות בתחום ייצור החשמל מגז טבעי. על פי אמות המידה, יצרן פרטי לא יוכל להחזיק בתחנות כוח הפועלות באמצעות גז טבעי שסך הספקן עולה על 20% מההספק המתוכנן לסוג זה של תחנת כוח.

לפרסום רשות החשמל [לחצו כאן](#).

ירידת מחירים בענף המזון

רשות התחרות פרסמה בחודש פברואר האחרון מחקר הבוחן את השפעת סעיף 8(ד) לחוק קידום התחרות בענף המזון, תשע"ד-2014; על צרכנים, רשתות קמעונאיות וספקי המזון ועל רמת התחרות בענף. תוצאות המחקר מראות כי חוק המזון תרם לירידת המחיר הסיטונאי ולהוזלת מחירים לצרכן. סעיף 8(ד) לחוק, שכותרת השוליים שלו היא "תמחור אסור וקשירה אסורה", מטיל איסור תשלומים מצד ספק לקמאונאי גדול ("ספק לא יעביר תשלומים לקמעונאי גדול הנכלל ברשימה, בכסף או בשווה כסף, וקמעונאי גדול לא יקבל תשלומים כאמור").

רקע: בין השנים 2006 ל-2013 חלה עליה מתמשכת במחירי המזון בישראל. עליית המחירים בליווי תחושה כללית של נטל הולך וגובר, הובילו לפרוץ גל של מחאות חברתיות בקיץ של שנת 2011 (ביניהן מחאת הקוטג'). בחודש יוני 2011 הוחלט על הקמת ועדה בין-משרדית ברשות מר שרון קדמי במטרה לבחון את רמת התחרותיות והמחירים בתחום המזון והצריכה בישראל. הועדה הראתה, בין היתר, את עליית המחירים הגבוהה במוצרי המזון בישראל. המלצות הועדה קבעו כי נדרשת חקיקה לטיפול הבעיה בתחום במזון. בעקבות המלצות הועדה, נחקק בחודש מרץ 2014, חוק קידום התחרות בענף המזון, תשע"ד-2014, שמטרתו לקדם את התחרות בענף המזון ולהביא להוזלת המחירים לצרכן.

סעיף 8(ד) לחוק המזון נועד למנוע פרקטיקה שהייתה מקובלת ונפוצה ביחסי הסחר שבין ספקים לקמעונאים, לפיה ספקים נהגו לשלם לקמעונאים מענקים ותשלומים שונים (למשל בגין עמידה ביעדי מכירות, מענקי חגים, מענק/הנחת פתיחת סניפים,

מטרות הרפורמה הן לייעל את משק החשמל, לעודד את התחרותיות בו ולהיערך לדרכים חדשות של צריכה ושימוש באנרגיה

תוצאות המחקר מראות כי חוק המזון תרם לירידת המחיר הסיטונאי ולהוזלת מחירים לצרכן

קידום מכירות, הנחה מסחרית, בונוס שנתי וכדומה). הרציונל של ההוראה הוא למנוע את התשלומים הללו, מאחר והם אינם מגולגלים לצרכן. בנוסף עלה חשש מפני דחיכת ספקים קטנים שאינם יכולים להציע תשלומים כאלה. האיסור לפי סעיף 8(ד) תורגם להמרת התשלומים בהנחה על יחידת המצרף ביחס למחיר המחירון של הספק.

תוצאות המחקר: נראה כי יישום הוראת החוק הביאה לירידה של 1.1% במחיר הסיטונאי ולירידה של 0.3% במחיר לצרכן. מנגד, נרשמה עלייה ממוצעת של 0.9% בשיעור המרווח הגולמי של קמעונאי המזון ונראה כי רמת הריכוזיות לא הושפעה אף היא. כן נמצאה עדות לכך שיישום ההוראה הוביל לירידה גדולה יותר במחיר הסיטונאי של מוצרים של ספקים גדולים, לעומת ספקים קטנים (עליהם היה אמור הסעיף להגן).

לטיטת המחקר [לחצו כאן](#).

המיזוג בין בנק מזרחי טפחות לבנק אגוד

בחודש נובמבר 2019 ניתן פסק דינו של בית הדין לתחרות כלכלית (ת"כ 18-07-745 בנק מזרחי טפחות ואח' נ' הממונה על ההגבלים העסקיים), אשר הורה על ביטול החלטת ההתנגדות למיזוג בין בנק מזרחי ובנק אגוד (להלן: "הבנקים המתמזגים") והחזיר שני נושאים לרשות התחרות למתן החלטה משלימה בעניינם. בעקבות החלטת בית הדין לתחרות כלכלית, בחודש ינואר האחרון, הודיעה הממונה על התחרות הכלכלית על הסכמתה לאישור המיזוג בין הבנקים בכפוף לשני תנאים:

הראשון, מכירת פעילות האשראי בענף היהלומים: טרם המיזוג מתחייבים הבנקים המתמזגים למכור את פעילות האשראי בענף היהלומים של אחד משניהם לצד שלישי שאינו פעיל בענף היהלומים.

השני, הוראות ניהול בנקאי תקין: הבנקים המתמזגים לא יעשו מעשה שיש בו משום ביצוע מיזוג אלא אם הדרישה לתוספת הון עבור בנקים גדולים (הקבוע בהוראות ניהול בנקאי תקין מס' 201), תחול רק עבור תאגידים בנקאיים ששך נכסיהם המאוזנים גבוה מ-24% או יותר מסך הנכסים המאוזנים במערכת הבנקאית.

להנחיות הממונה על התחרות [לחצו כאן](#).

עיצום כספי בפיקוח שיפוטי

בפברואר האחרון, בית המשפט השלום בתל אביב ביטל עיצום כספי שהושת על חב' בוקינג ישראל ע"י הרשות להגנת הצרכן וסחר הוגן, בנימוק שהחברה נמנעה מלהציג באתר האינטרנט מחירים הכוללים מע"מ. בית המשפט קיבל את טענת החברה לפיה לא הייתה לה שליטה על הצגת המחירים באתר הבינלאומי, וקבע: "לא היה מקום להלך בדרכים עקלקלות ופתלתלות ולהטיל עיצום על תאגיד ישראל... כשאין מניעה להטיל העיצום על החברה ההולנדית ישירות".

באפריל 2018 הטילה הרשות להגנת הצרכן וסחר הוגן על חב' בוקינג ישראל עיצום כספי בסך 2,508,000 ש"ח, מאחר והציגה באתר מחירים של שירותי אירוח בישראל ללא מרכיב המע"מ, כנדרש בסעיפים 14ג' ו-17ד' לחוק הגנת הצרכן. נטען שהחברה גרמה להטעיית הצרכנים לחשוב כי המחיר נמוך מכפי שהוא במציאות; רק בבואם לשלם התברר, כי עליהם להוסיף מע"מ למחיר ההזמנה. בוקינג ישראל ערערה על העיצום הכספי, בין השאר בטענה שהאתר אינו בשליטתה אלא בשליטה של חב' בוקינג העולמית.

סעיף 8(ד) לחוק המזון נועד למנוע פרקטיקה שהייתה מקובלת ונפוצה, ביחסי הסחר שבין ספקים לקמעונאים, לפיה ספקים נהגו לשלם לקמעונאים מענקים ותשלומים שונים

השאלה המרכזית שנדונה בפסק הדין היא, אם הטלת עיצום כספי על בוקינג ישראל היא החלטה מינהלית סבירה בנסיבות העניין

השאלה המרכזית שנדונה בפסק הדין היא, אם הטלת עיצום כספי על בוקינג ישראל היא החלטה מינהלית סבירה בנסיבות העניין. בית המשפט קבע, כי רשות הגנת הצרכן וסחר הוגן לא הוכיחה שבוקינג ישראל היא זו שביצעה את הפרות החוק המיוחסות לה, וכי האחראית על האתר היא חברת בוקינג העולמית. בית המשפט מצא, כי הרשות לא התייחסה לכך שלבוקינג ישראל אין יכולת טכנית לשנות את אופן הצגת המחירים באתר. בית המשפט הדגיש כי אין מקום להטלת עיצום כספי על גורם שאינו אחראי להפרת החוק.

לפסק הדין [לחצו כאן](#).

שיתוף פעולה בהסדרי חוב

בחודש דצמבר האחרון פרסמה רשות התחרות גילוי דעת מס' 3/19 שדן בשיתוף פעולה בין ספקי אשראי בהסדרי חוב. גילוי דעת זה יצא בהמשך לגילוי דעת מס' 1/19 אשר אפשר שיתוף פעולה בין משקיעים מוסדיים.

שיתוף הפעולה בין ספקי אשראי עלול לעלות כדי הסדר כובל. גילוי הדעת נועד ליתן הנחיות, באלו תנאים הסדרי חוב מתואמים בין ספקי אשראי ובין לווים לא ייחשב להסדר כובל. הרשות מאפשרת תיאום (מוגבל) בין ספקי האשראי בשל ההבנה שלא שיתוף פעולה, סיכויי הנושים לקבל את חובם בחזרה הוא נמוך, וסיכוי של הלווה לעמוד בהתחייבויותיו - קלוש. גילוי הדעת נועד לייצר וודאות ביחס לשיתופי פעולה מותרים.

הצורך בשיתופי פעולה בנוגע להסדרי חוב נובע מכך שגופים גדולים נוהגים ליטול אשראי מכמה ספקי אשראי. שעה שהלווה אינו מסוגל לעמוד בתשלומיו, כלל הנושים שואפים להגיע לפתרון ריאלי מוסכם שיביא למיציאת יכולתו של בעל החוב להחזיר את חובו לנושים. הסדר החוב נעשה במועד של מצוקה של שני הצדדים (הלווה והנושים); הלווה מצוי בקושי להחזיר את חובותיו לספקי האשראי; והנושים נמצאים במעין תחרות חדשה בינם לבין עצמם לעניין אופן הסדרת החוב. מנקודת מבטם של הנושים, קיים ניגוד אינטרסים לגבי אופן הסדרת תשלום החוב. נושה אשר יקנה טווח פריסה ארוך לחוב או יאפשר את דחייתו, יסתכן בכך שנושה אחר יצליח לכרוע חלק מהחוב על חשבוננו. מעשים מסוג זה עלולים למנוע מתן "חמצן" ללווה הזקוק להפחתה בחוב ולפריסת תשלומים. כדי לפתור את הקונפליקט נדרש תיאום של הסדרי החוב בין כלל הנושים.

רשות התחרות קבעה מספר תנאים אשר עמידה בהם תקנה לנושים אפשרות לתאם ביניהם את התנאים להסדר החוב ללא חשש שהתיאום יעלה כדי הסדר כובל:

1. קיים חשש של ממש שהלווה לא יעמוד בהתחייבויותיו.
2. שיתוף הפעולה בין הנושים ייתחם להסדר החוב מול הלווה.
3. תוכנו של שיתוף הפעולה והגורמים המעורבים בו: לא ייקח חלק בשיתוף הפעולה מי שהשתתפותו אינה הכרחית לשם הערכת הסיכון הכרוך בחוב או לשם גיבוש הסכמות לעניין תנאי הסדר החוב. כמו כן, המידע שיועבר בין הצדדים יהיה אך ורק מידע הקשור לשיתוף הפעולה בהסדר החוב, ולא את לווה ובאותו עניין. יועבר מידע רלוונטי בלבד, באופן הממזער כל חשש להגבלת התחרות בין ספקי האשראי.

לגילוי הדעת [לחצו כאן](#).

אחריות יבואנים

ת"א 12730-10-16 אשכנזי נ' צחי כפרי סוכנויות בע"מ ואח' (בית משפט השלום בכ"ס, מיום 16.1.2020).

נאור אשכנזי רכש מחב' צחי כפרי סוכנויות בע"מ טרקטורון ומוצרים נלווים. מספר חודשים לאחר הרכישה, הטרקטורון עבר טיפול מכני אצל צחי כפרי סוכנויות בע"מ. בסיום הטיפול הובטח לאשכנזי שהטרקטורון תקין והומלץ לו לרכוש מטף מותאם. האחרון קנה את המטף והובטח לו שהמטף שרכש תקין ובטיחותי ואף "יציל את הטרקטורון" במידת הצורך. למחרת היום, במהלך נסיעה שגרתית התגלה תקר בטרקטורון. בעת שאשכנזי טיפל בתקר פרצה דליקה בטרקטורון וכאשר אשכנזי ניסה לכבותה באמצעות המטף - האש התלהטה. המטף הגביר את הדליקה באופן משמעותי עד לשריפת הטרקטורון כליל.

אשכנזי תבע את חב' צחי כפרי סוכנויות בע"מ וכן את חב' דרור אבטחה שמירה וניקיון בע"מ, היבואנית של המטף המדובר, בגין נזקיו.

צחי כפרי סוכנויות בע"מ טענה שהאש פרצה וגברה בשל שימוש מכני שגוי ושלמיטב ידיעתה המטף תקין. בנוסף נטען שהמטף נרכש מחברת דרור אבטחה שמירה וניקיון בע"מ, ולכן היא האחראית. חב' דרור אבטחה שמירה וניקיון בע"מ טענה להעדר יריבות בינה לבין אשכנזי, שהרי אין ביניהם קשרים חוזיים. בנוסף טענה החברה שהיא רק היבואנית של המטף ולא האחראית לתקינותו, שהרי המטף יוצר באיטליה וכל המידע הרלוונטי לגביו נגיש לצרכן באתר האינטרנט של היצרנית.

המומחים שהעידו בבית המשפט ביצעו ניסויים מהם עלה שהמטף מגביר ומלבה את האש במקום לכבותה. אשר על כן נקבע שהמטף אינו בטיחותי ואינו עומד בתנאי התקן של מדינת ישראל.

ביהמ"ש דן בשאלת האחריות הנזיקית של היבואנית. המטף יובא על ידי הבעלים של היבואנית בעת שטייל באיטליה. בסך הכל יובאו 12 מטפים, למטרת מכירה ולא לשימוש אישי וכמעין הזדמנות עסקית. מכיוון שהיבוא נעשה שלא לשימוש אישי, קמה לחברה חובת זהירות כלפי אשכנזי וכלפי כל מי שעשה או יעשה שימוש במטפים המיובאים. כל עוד מטרת היבוא היא מכירה ולא שימוש אישי, מדובר בייבוא מסחרי המקיים חובת זהירות של היבואן כלפי הרוכש.

בית המשפט מצא מחדל הן אצל היבואנית והן אצל המשווקת: היבואנית, חב' דרור אבטחה, ייבאה את המטף לארץ מבלי לספק מידע לצרכנים ומבלי לעמוד בתקנים הנדרשים. המשווקת, חב' כפרי סוכנויות בע"מ, הציגה מצג מטעה לפיו מדובר במוצר תקין וזאת מבלי לדרוש מהיבואנית את האישורים המתאימים, כנדרש ממשווק סביר.

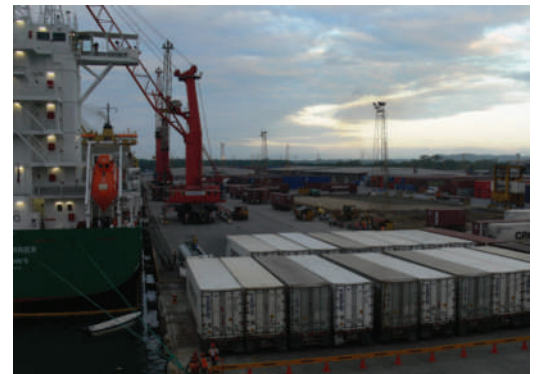
פסק הדין מזכיר את ההבחנה בין ייבואן רשמי לייבואן מקביל. יבואן רשמי הוא איש הקשר החוזי של היצרן ולרוב מייבא כמות גדולה מן המוצר. יבואן מקביל, לעומת זאת, הוא כל יבואן אחר שמייבא לארץ את המוצר. מתן אפשרות לייבוא מקביל מגבירה תחרות ומוזילה מחירים עבור הצרכנים, אך היא אינה פוטרת מעמידה בתקנים בטיחותיים.

נפסק שהנתבעים יישאו באחריות נזיקית כלפי התובע ביחד ולחוד, אך ביחסים ביניהם - האחריות על היבואן גדולה מזו של המשווק. לכן, חב' דרור אבטחה שמירה וניקיון בע"מ תחוב ב-75% מהנזק, וחב' צחי כפרי סוכנויות בע"מ תחוב ב-25%.

יצוין, כי חברת דרור אבטחה הגישה ערעור על פסק הדין אך טרם התקיים דיון בערעור.

לפסק הדין [לחצו כאן](#).

כל עוד מטרת הייבוא היא מכירה ולא שימוש אישי, מדובר בייבוא מסחרי המקיים חובת זהירות של היבואן כלפי הרוכש

מתן אפשרות לייבוא מקביל מגבירה תחרות ומוזילה מחירים עבור הצרכנים, אך היא אינה פוטרת מעמידה בתקנים בטיחותיים

מבקר המדינה – צמצום הנטל הרגולטורי המוטל על עסקים

בסוף חודש מרץ האחרון, מבקר המדינה פרסם דו"ח שנתי בנוגע לפעולות הממשלה לצמצום הנטל הביורוקרטי המוטל על העסקים בישראל. דו"ח זה עוסק במגזר העסקי, מגזר שהוא מקור לצמיחה ולהעלאת רמת החיים במשק.

על פי הדו"ח, בכמה תחומים בישראל רובץ על עסקים נטל ביורוקרטי גבוה, ולכן על השירות הציבורי, בהובלת משרד ראש הממשלה, להירתם למשימה להקטנת העומס הרגולטורי על עסקים. לטעמו של המבקר יש לעשות זאת באמצעות שיפורים טכנולוגיים, תיאום בין רגולטורים וקביעת יעדים לצמצום דרישות לא נחוצות.

המבקר מצוין, כי לאחרונה פחת העומס הרגולטורי המוטל על עסקים, אך לא די בכך, ויש להמשיך להסיר חסמים. סביבה עסקית נוחה המעודדת עשיית עסקים, תורמת לכלכלה ולרווחת החברה, היא תורמת לגידול בתעסוקה, בתוצר, ברמת הפריון ובכוש התחרות של העסקים בארץ ומחוצה לה, וכן מורידה את יוקר המחיה.

הנטל הביורוקרטי הוא גורם מעכב לעשיית עסקים ומהווה חסם לכניסתם של יזמים לתחומים רבים. מבחינה כלכלית, הנטל הביורוקרטי מקטין את כושר התחרות של ישראל הן בתוך המדינה והן בשווקי העולם, דבר שבא לידי ביטוי בעלויות כספיות ובזבוז זמן של בעלי העסקים הן של המדינה.

מספר ארגונים עולמיים מפרסמים דו"חות משווים בנוגע לרגולציה במדינות השונות, ביניהם:

- ארגון ה-OECD מפרסם את דוח iREG אשר מדרג בצורה השוואתית את תהליכי העבודה שנוקטות המדינות בארגון, בבחינת הנטל הרגולטורי והביורוקרטי ברגולציה הקיימת בביצוע (RIA - Regulatory Impact Assessment). דו"ח זה נותן ציון ומדרג את רמת הפיקוח שהגורם המנחה בכל מדינה משית בכל הנוגע להפחתת רגולציה. מד"ח iREG עולה כי ישראל מדורגת במקום נמוך מבין המדינות ב OECD וכי יש מקום לחזק את הפיקוח והמעורבות של הגורם המנחה בישראל - אגף ממשל וחברה במשרד רו"מ.

- הפורום הכלכלי העולמי (WEF) מפרסם את מדד התחרותיות המהווה אינדיקציה מרכזית ומקובלת בעולם לרמת התחרותיות במדינות שונות. בדו"ח האחרון, ישראל שיפרה את מעמדה במדד התחרותיות אך הידרדרה בקריטריון נטל הרגולציה. לפי דו"ח זה הגורם המקשה ביותר לעשיית עסקים בישראל הוא חוסר יעילות וביורוקרטיה במגזר הממשלתי.

- מדד ה-Doing Business, המדד לקלות עשיית עסקים של הבנק העולמי. מדד זה בוחן את הפעולות שנקטו מדינות בתחומי הרגולציה והביורוקרטיה לעסקים ומדרגן לפי המידה שקל לעשות בהן עסקים. בשנת 2006, ישראל השתתפה במדרג בפעם הראשונה והיא דורגה במקום 26, השנה ישראל דורגה במקום 35, זאת על אף עלייה ניכרת מהשנה הקודמת בה ישראל דורגה במקום ה-49.

לפי דו"ח המבקר, בישראל קיים חוסר בנקודת שירות אחת לעסקים - "One Stop Shop" (OSS). במדינות רבות בעולם הטמיעו תכניות לפישוט הליכים כדי להקל על הביורוקרטיה וחסמים העומדים לפני העסקים. הקמת OSS נועדה לתת פתרון שעוקף את ההליך הביורוקרטי מול רשויות המדינה ולהקל על העסקים וכן לשפר את איכות שירותיהם של משרדי הממשלה. מהדו"ח עולה כי משרד רו"מ ומשרד הכלכלה טרם בחנו את האפשרות להשתמש ב-OSS בתחומים רבים. לדוגמה תהליך רישום עסק בישראל אורך כ-12 ימים ומצריך התרוצצות בין מספר רב של גורמים ממשלתיים. מבין 36 המדינות החברות ב-OECD, ישראל ממוקמת בתחום זה במקום ה-19. יש

על השירות הציבורי, בהובלת משרד ראש הממשלה, להירתם למשימה להקטנת העומס הרגולטורי על עסקים

הנטל הרגולטורי הוא גורם מעכב לעשיית עסקים ומהווה חסם לכניסתם של יזמים לתחומים רבים

מדינות בעולם שהליך זה לוקח מספר שעות עד יומיים, כל זה באמצעות הליך ממוחשב ומקושר בין הגופים השונים. משרד מבקר המדינה ממליץ לרשות התאגידיים, רשות המסים ולביטוח לאומי לפעול להכנת מערכת אחידה של טופס מקוון לרישום עסקים.

לדו"ח מבקר המדינה [לחצו כאן](#).

ולסיום: אפל נקנסת

במרץ האחרון, רשות התחרות הצרפתית רשות התחרות הצרפתית (Autorite de la Concurrence) הטילה על חב' Apple (ועל שני משווקים סיטונאיים של מוצריה), קנסות משמעותיים - הנחשבים לגבוהים ביותר שהטילה עד כה - בסך מצטבר של 1,241,050,609 יורו; זאת בגין הסדרים כובלים שביצעו בצרפת בין השנים 2005-2013.

לפי ההחלטה, אפל חילקה את השוק בין שני סיטונאים; היא הכתיבה להם מחירי מכירה; ובנוסף התנהלה באופן מפלה כלפי משווקים עצמאיים ותוך ניצול תלותם הכלכלית בשיווק מוצריה המבוקשים.

להחלטת רשות התחרות הצרפתית [לחצו כאן](#).

אפל חילקה את השוק בין שני סיטונאים; היא הכתיבה להם מחירי מכירה; ובנוסף התנהלה באופן מפלה כלפי משווקים עצמאיים
